

Rolnummer 2307
Arrest nr. 7/2003 van 22 januari 2003

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag over artikel 1, 3°, eerste lid, van artikel III, Overgangsbepalingen, van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters A. Arts en M. Melchior, en de rechters L. François, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman en E. Derycke, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter A. Arts,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij vonnis van 4 december 2001 in zake M. Van de Vyver tegen J. Vanlommel, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 26 december 2001, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 1, 3°, eerste lid, van de overgangsbepalingen van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels (artikel 3) dat bepaalt dat indien de verklaring bedoeld in 1° niet wordt afgelegd, de echtgenoten die de gemeenschap beperkt tot de aanwinsten hadden aangenomen, onderworpen zullen zijn aan de bepalingen van de artikelen 1415 tot 1426 voor alles wat betrekking heeft op het bestuur van de gemeenschap en van de eigen goederen, alsook aan de bepalingen van de artikelen 1408 tot 1414 betreffende de gemeenschappelijke schulden en de rechten van de schuldeisers, geïnterpreteerd in die zin dat artikel 1447 van het Burgerlijk Wetboek op deze echtgenoten niet van toepassing is, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ? »

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

Partijen in het bodemgeschil zijn vóór de inwerkingtreding van de wet van 14 juli 1976 in het huwelijk getreden onder het bij huwelijkscontract vastgelegde stelsel van de scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten. Zij hebben geen notariële verklaring afgelegd dat zij hun bedongen huwelijksvermogensstelsel ongewijzigd wensten te handhaven. Om die reden zijn zij, met toepassing van de in het geding zijnde bepaling, vanaf het verstrijken van een overgangsperiode van één jaar na de inwerkingtreding van de wet van 14 juli 1976 onderworpen aan de artikelen 1408 tot 1426 van het Burgerlijk Wetboek.

Partijen zijn inmiddels gescheiden en één van beiden, in wier voordeel de echtscheiding werd uitgesproken, vraagt, in het kader van de vereffening-verdeling, de preferentiële toewijzing van de gemeenschappelijke woning met toepassing van de artikelen 1446 en 1447 van het Burgerlijk Wetboek. De andere partij verzet zich hiertegen en de boedelnotaris is van oordeel dat de preferentiële toebedeling niet kan worden toegestaan omdat de vereffening-verdeling van het huwelijksvermogen door het oude recht beheerst blijft.

De Rechtbank van eerste aanleg stelt vast dat de partij in wier voordeel de echtscheiding werd uitgesproken, op basis van de in het geding zijnde overgangsbepaling geen toepassing kan verkrijgen van artikel 1447 van het Burgerlijk Wetboek, terwijl zij de toepassing ervan wel zou kunnen verkrijgen indien zij zonder huwelijkscontract gehuwd zou zijn geweest onder het oude wettelijke stelsel en vraagt aan het Hof of dat verschil in behandeling het gelijkheidsbeginsel schendt, gelet op het doel dat wordt beoogd met de overgangsbepaling.

III. De rechtspleging voor het Hof

Bij beschikking van 26 december 2001 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 5 februari 2002 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 16 februari 2002.

Memories zijn ingediend door :

- M. Van de Vyver, wonende te 3390 Houwaart, Haldertstraat 128, bij op 14 maart 2002 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 25 maart 2002 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 17 april 2002 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikkingen van 30 mei 2002 en 28 november 2002 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 26 december 2002 en 26 juni 2003.

Bij beschikking van 22 oktober 2002 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 13 november 2002.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 25 oktober 2002 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 13 november 2002 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. J. Stijns, advocaat bij de balie te Leuven, en Mr. K. Verhaeghe, advocaat bij de balie te Brussel, voor M. Van de Vyver;
 - . Mr. O. Vanhulst *loco* Mr. P. Hofströssler en *loco* Mr. S. Taillieu, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers A. Alen en J.-P. Snappe verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Standpunt van de eisende partij

A.1. Eisende partij in het bodemgeschil stelt vast dat, overeenkomstig het in het geding zijnde overgangsrecht van de wet van 14 juli 1976, de nieuwe bepalingen betreffende de vereffening en de verdeling van de gemeenschap - anders dan de artikelen met betrekking tot de gemeenschappelijke schulden, de rechten van de schuldeisers en het bestuur van de goederen - niet van toepassing zijn op de echtgenoten die vóór 28 september 1976 huwden met een contract waarin werd geopteerd voor het stelsel van de gemeenschap beperkt tot de aanwinsten en geen notariële verklaring aflegden dat zij hun wettelijk of bedongen

huwelijksvermogensstelsel ongewijzigd wensten te handhaven. Die bepalingen zijn nochtans wel van toepassing op het oude wettelijke stelsel en dat terwijl onder het stelsel waarvoor de echtgenoten destijds opteerden, overdrachten tussen persoonlijke vermogens en het gemeenschappelijk vermogen frequenter voorkwamen.

A.2. Voor dat verschil in behandeling bestaat volgens de eisende partij geen objectieve en redelijke verantwoording en minstens blijkt geenszins uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 14 juli 1976 dat de wetgever die discriminatie zou hebben gewild. Hij heeft slechts willen vermijden dat de nieuwe regels van het huwelijksvermogensrecht afbreuk zouden doen aan de bepalingen van het huwelijkscontract, inzonderheid de artikelen 1399 tot 1407 van het Burgerlijk Wetboek, die betrekking hebben op de samenstelling van de vermogens. Alle andere bepalingen van het nieuwe huwelijksvermogensrecht, zelfs indien zij niet uitdrukkelijk werden beoogd door de wetgever, kunnen en moeten worden toegepast op de echtgenoten die gehuwd zijn onder een conventioneel stelsel van gemeenschap, in zoverre zij niet strijdig zijn met de bepalingen van het huwelijkscontract. Ter ondersteuning van die stelling verwijst die partij naar artikel 1, 4° en 5°, van de overgangsregeling, op grond waarvan echtgenoten hun gemeenschap van aanwinsten konden vereffenen en verdelen op basis van de oude wet gedurende een overgangsperiode vanaf de inwerkingtreding van de nieuwe wet. Daaruit leidt zij af dat nadien de vereffening en verdeling slechts kunnen gebeuren op grond van de nieuwe regels. Bovendien bepaalt artikel 47, § 3, van de opheffings- en wijzigingsbepalingen van de wet van 14 juli 1976 dat, naast het bestuur van de gemeenschap en van de eigen goederen, de rechten van de schuldeisers en de vaststelling van gemeenschappelijke schulden waarvoor de nieuwe regels uitdrukkelijk van toepassing werden verklaard, de oude artikelen van het huwelijksvermogensrecht voor hen blijven gelden, in zoverre zij noodzakelijk zijn voor de werking en de vereffening van hun huwelijksvermogensstelsel. Zij ziet niet in waarom de toepassing van de oude regels van vereffening en verdeling « noodzakelijk » zou zijn voor de vereffening-verdeling van dergelijke gemeenschappen. De wetgever voorzag in een restrictieve toepasselijkheid van de oude artikelen, zodat vanzelfsprekend de nieuwe regels moeten worden toegepast.

De toewijzing bij voorrang is overigens geen principe dat inherent is aan het nieuwe huwelijksvermogensstelsel : de preferentiële toewijzing geldt manifest voor elk conventioneel stelsel van gemeenschap en voor gemeenschappelijke goederen. Vanwege hun draagwijdte en de economie van de wet overstijgen de artikelen 1446 en 1447 van het Burgerlijk Wetboek één welbepaald stelsel; zij zijn niets anders dan een bijzondere wijze van uitoefening van het recht om uit onverdeeldheid te treden overeenkomstig artikel 815 van het Burgerlijk Wetboek, en dat recht vloeit voort uit het recht van mede-eigendom dat ontstaat op het ogenblik van de ontbinding van het huwelijk.

A.3. De eisende partij in het bodemgeschil verwijst naar rechtspraak en rechtsleer die gewagen van het discriminatoir karakter van de in het geding zijnde bepaling ten aanzien van de echtgenoten die gehuwd waren vóór de nieuwe wet en die na de inwerkingtreding ervan geen verklaring van ongewijzigde handhaving hebben afgelegd. Weliswaar past het Hof van Cassatie *de lege lata* de formele tekst van de in het geding zijnde overgangsbepaling toe, evenwel niet zonder ook te wijzen op het discriminatoir karakter ervan, dat alleen de wetgever zou kunnen verhelpen.

A.4. Nu eraan kan worden getwijfeld of het de bedoeling van de wetgever zou zijn geweest de vóór 28 september 1976 gehuwde echtgenoten die opteerden voor een stelsel dat zo dicht aansluit bij het door de wet van 14 juli 1976 ingevoerde wettelijke stelsel, de toepassing te ontfagen van de voordelige nieuwe regels, schendt de overgangsbepaling in de aangegeven mate de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Standpunt van de Ministerraad

A.5. De Ministerraad herinnert eveneens aan een arrest van het Hof van Cassatie waarin wordt gesteld dat de wetgever de toepassing van de nieuwe regels op echtgenoten die een stelsel van gemeenschap beperkt tot de aanwinsten hadden aangenomen en die niet hebben gewenst dat hun oude stelsel zonder enige wijziging van toepassing zou blijven, op duidelijke wijze heeft beperkt tot de artikelen 1408 tot 1414 en 1415 tot 1426 van het Burgerlijk Wetboek en dat een vraag tot preferentiële toewijzing van de gezinswoning in die omstandigheden niet kan worden ingewilligd. Hij verwijst eveneens naar de draagwijdte van artikel 1447 van het Burgerlijk Wetboek.

De Ministerraad wenst zich te dezen te gedragen naar de wijsheid van het Hof.

- B -

B.1. Artikel 1, 1° tot 3°, van artikel III, Overgangsbepalingen, van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels (*Belgisch Staatsblad*, 18 september 1976) luidt :

« Overeenkomstig de volgende regels zijn de bepalingen van deze wet van toepassing op de echtgenoten die vóór de inwerkingtreding van deze wet zijn gehuwd zonder huwelijksvoorwaarden te hebben gemaakt of na het stelsel van gemeenschap te hebben aangenomen dan wel het stelsel van scheiding van goederen of het dotaal stelsel te hebben gekozen, waarin een gemeenschap van aanwinsten is bedongen als omschreven in de artikelen 1498 en 1499 van het Burgerlijk Wetboek :

1° Gedurende een termijn van een jaar te rekenen van de inwerkingtreding van deze wet kunnen de echtgenoten ten overstaan van een notaris verklaren dat zij hun wettelijk of bedongen huwelijksvermogensstelsel ongewijzigd wensen te handhaven.

2° Indien een dergelijke verklaring niet wordt afgelegd, zullen de echtgenoten die geen huwelijksvoorwaarden hebben gemaakt of het stelsel van wettelijke gemeenschap hebben aangenomen, bij het verstrijken van die termijn onderworpen zijn aan de bepalingen van de artikelen 1398 tot 1450 betreffende het wettelijk stelsel, onverminderd hetgeen zij bij huwelijkscontract hebben bedongen betreffende de voordelen aan beide echtgenoten of aan een van hen.

Evenwel kunnen zij, zonder het verstrijken van die termijn af te wachten, ten overstaan van een notaris verklaren dat zij zich onmiddellijk wensen te onderwerpen aan de bepalingen betreffende het wettelijk stelsel.

3° Indien de verklaring bedoeld in 1° niet wordt afgelegd, zullen de echtgenoten die de gemeenschap beperkt tot de aanwinsten of de algemene gemeenschap hebben aangenomen, bij het verstrijken van die termijn onderworpen zijn aan de bepalingen van de artikelen 1415 tot 1426 voor alles wat betrekking heeft op het bestuur van de gemeenschap en van de eigen goederen, alsook aan de bepalingen van de artikelen 1408 tot 1414 betreffende de gemeenschappelijke schulden en de rechten van de schuldeisers.

Hetzelfde geldt voor de echtgenoten die de scheiding van goederen of het dotaal stelsel hebben gekozen onder beding van een gemeenschap van aanwinsten als omschreven in de artikelen 1498 en 1499 van het Burgerlijk Wetboek, doch uitsluitend wat die gemeenschap betreft. »

De artikelen 1446 en 1447 van het Burgerlijk Wetboek, die te dezen eveneens in het geding zijn, luiden :

« Art. 1446. Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door het overlijden van een der echtgenoten, kan de langstlevende, tegen opleg indien daartoe grond bestaat, zich bij voorrang

doen toewijzen een van de onroerende goederen die tot gezinswoning dient, samen met het aldaar aanwezige huisraad, en het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van zijn beroep, samen met de roerende zaken die aldaar aanwezig zijn voor beroepsdoeleinden.

Art. 1447. Wanneer het wettelijk stelsel eindigt door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen, kan elk der echtgenoten in de loop van de vereffeningprocedure aan de rechtbank te zijnen voordele toepassing van artikel 1446 vragen.

De rechtbank beslist met inachtneming van de maatschappelijke en gezinsbelangen die erbij betrokken zijn en van de vergoedings- of vorderingsrechten van de andere echtgenoot.

De rechtbank bepaalt de datum waarop de eventuele opleg opeisbaar wordt. »

B.2. De in het geding zijnde bepaling voert een verschil in behandeling in tussen echtgenoten die zijn gehuwd vóór de inwerkingtreding van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels, naargelang zij gehuwd waren onder het wettelijk stelsel (artikel 1, 2°), dan wel met een huwelijkscontract onder de algemene gemeenschap, onder de gemeenschap van aanwinsten (artikel 1, 3°, eerste lid), onder de scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten of onder het dotaal stelsel met gemeenschap van aanwinsten (artikel 1, 3°, tweede lid). De bij die wet ingevoerde regels met betrekking tot de vereffening en de verdeling, en inzonderheid het in het bodemgeschil aangevoerde artikel 1447 van het Burgerlijk Wetboek, dat voorziet in de mogelijkheid van toewijzing bij voorrang van het onroerend goed dat tot gezinswoning dient, zijn van toepassing op de eerste categorie van echtgenoten, terwijl zij niet van toepassing zijn op de tweede categorie van echtgenoten. Dat verschil in behandeling zou discriminatoir zijn, inzonderheid voor de echtgenoten die vóór 28 september 1976 gehuwd waren onder het bedongen gemeenschapsstelsel van de scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten.

B.3. Het verschil in behandeling tussen beide categorieën van echtgenoten berust op een objectief criterium, namelijk de aard van het huwelijksvermogensstelsel dat zij vóór de inwerkingtreding van de wet van 14 juli 1976 hebben aangenomen door al dan niet een huwelijkscontract te hebben gesloten.

B.4. De pertinentie van dat onderscheid werd als volgt verantwoord :

« Uitgaande van de opvatting dat een huwelijkscontract een overeenkomst tussen echtgenoten is die tussen de overeenkomstsluitende partijen als wet geldt, wijzigt het de inhoud ervan slechts in die zin dat het in het stelsel dat zij hebben gekozen, de nieuwe beheersregels van de gemeenschap of van de eigen goederen invoegt. » (*Parl. St.*, Senaat, 1975-1976, nr. 683/2, p. 92)

B.5. De wet van 14 juli 1976 heeft in hoofdzaak beoogd de juridische ontvoogding van de gehuwde vrouw, tot stand gebracht door de wet van 30 april 1958 betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten, te concretiseren in de wetgeving betreffende de huwelijksvermogensstelsels :

« Vanaf het ogenblik dat aan de gehuwde vrouw volle rechtsbekwaamheid wordt toegekend, [...] moet deze onafhankelijkheid haar normale tegenhanger vinden op het gebied van de huwelijksvermogensstelsels. De ene hervorming gaat niet zonder de andere. Het bekrachtigen van de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw zonder daarbij de huwelijksvermogensstelsels te wijzigen of aan te passen, zou er op neerkomen een theoretisch werk te leveren dat praktisch denkbeeldig blijft. » (*Parl. St.*, Senaat, 1964-1965, nr. 138, p. 1; *Parl. St.*, Senaat, 1976-1977, nr. 683/2, p. 1)

B.6. De in het geding zijnde maatregel kan niet worden beschouwd als onevenredig met de doelstelling van de wet van 14 juli 1976, in het algemeen, en van de overgangsbepaling waarbij de toepassing van de regels inzake de vereffening en de verdeling worden uitgesloten, in het bijzonder.

De bevestiging van de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw was immers slechts noodzakelijk ten aanzien van het bestuur van de gemeenschap en van de eigen goederen (artikelen 1415 tot 1426 van het Burgerlijk Wetboek), alsmede de daarmee onlosmakelijk verbonden problematiek van de regeling van de gemeenschappelijke schulden en de rechten van de schuldeisers (artikelen 1408 tot 1414 van het Burgerlijk Wetboek), en vereiste derhalve niet noodzakelijk de toepassing van de regels die de vereffening en de verdeling van het huwelijksvermogensstelsel beheersen. De wetgever vermocht derhalve ervan uit te gaan dat die rechtsproblematiek, op basis van het beginsel van de voorzienbaarheid voor de betrokken echtgenoten en rekening houdend met de diversiteit aan modaliteiten die een conventioneel huwelijksvermogensstelsel kan karakteriseren, geregeld zou blijven door de bepalingen die van toepassing waren bij de aanneming van dat stelsel.

De bepaling van artikel 47, § 3, van artikel IV van de wet van 14 juli 1976, dat de opheffings- en wijzigingsbepalingen bevat en de in de paragrafen 1 en 2 vermelde artikelen toepasselijk verklaart in zoverre zij noodzakelijk zijn voor de vereffening van het huwelijksvermogensstelsel, is slechts de bevestiging van de uitsluiting van de toepassing van de nieuwe bepalingen betreffende de vereffening en de verdeling ten aanzien van die categorie van echtgenoten die vóór de inwerkingtreding van die wet een bedongen huwelijksvermogensstelsel hebben aangenomen.

Overigens verhindert niets die categorie van echtgenoten hun conventioneel stelsel te wijzigen om die maatregelen te bedingen waarin de wetgever voor hen niet heeft voorzien.

De wetgever heeft het imperatief karakter van de aanpassing van de wetgeving betreffende de huwelijksvermogensstelsels aan de rechtsbekwaamheid van de gehuwde vrouw, willen verzoenen met de eerbied voor de wilsautonomie van de partijen.

B.7. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 1, 3°, eerste lid, van artikel III, Overgangsbepalingen, van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels, aldus geïnterpreteerd dat artikel 1447 van het Burgerlijk Wetboek niet van toepassing is op de daarin bedoelde categorieën van echtgenoten, schendt niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 22 januari 2003.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

A. Arts